

21.08.2023

POL-2023-90484

Valtiovarainministeriölle
VN 13472/2022

Keskusrikospoliisin lausunto

Tausta

Valtiovarainministeriö on pyytänyt Keskusrikospoliisilta lausuntoa tietojen vaihdon parantamiseksi kansallisessa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistoiminnassa laaditusta työryhmämuistiosta, joka sisältää luonnoksen hallituksen esitykseksi eduskunnalle tietojenvaihdon tehostamista rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistoiminnassa sekä kansallisen turvallisuuden suojaamista koskeviksi laeiksi.

Valtiovarainministeriö on julkaissut 1.4.2022 selvityksen tietojenvaihdon parantamisesta kansallisessa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistoiminnassa ja on selvityksen jatkohankkeena asettanut työryhmän toimikaudelle 1.8.2022-30.4.2023. Sittemmin toimikautta on jatkettu 14.6.2023 saakka. Keskusrikospoliisi on ollut työryhmän jäsen ja osallistunut työryhmämuistion ja luonnoksen hallituksen esitykseksi valmisteluun.

Lausuntopyynnön kohteita on arvioitu nimenomaan Keskusrikospoliisin toimialan ja lakisääteisten tehtävien näkökulmasta. Näin ollen tässä lausunnossa otetaan kantaa työryhmämuistion kohtiin:

- 1.4.2. Rahanpesurekisterin tietojen käsittelyä koskevat muutosehdotukset (HE-luonnoksen ehdotus lain rahanpesun selvittelykeskuksesta 3 § ja 4 § muuttamiseksi sekä laki ulkomaalaisten yritysostojen seurannasta (172/2012, yritysostolaki) 8 b §:n lisäämiseksi),

- 1.6.1. Tietojenvaihdon tehostaminen rahanpesun selvittelykeskuksen kanssa; ja

- 1.6.3. Tietojenvaihdon tehostaminen ulosottolaitoksen kanssa.

KRP:n lausunto

Yleisiä huomioita

Keskusrikospoliisi pitää yllä mainittuja työryhmämuistion ja hallituksen esitysluonnoksen kohtia hyvin perusteltuina ja erittäin kannatettavina. Oikea-aikainen, riittävä ja tietosuojasääntelyn mukainen tietojenvaihto on edellytys toimivalle ja nykyaikaiselle rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnalle. Myös eräät tiedonluovutukset kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi ovat osa nyt käsiteltävää tietojenvaihdon kokonaisuutta, mitä Keskusrikospoliisi pitää erinomaisena asiana.

Työryhmämuistiossa ja hallituksen esitysluonnoksessa on huomioitu laajasti toimijoita, jotka osaltaan edesauttavat rahanpesun ja terrorismin ra-

hoittamisen torjuntatyötä sekä kansallisen turvallisuuden suojaamista, mukaan lukien viranomaiset, rahanpesulain mukaiset valvojat ja ilmoitusvelvolliset yhteisöt.

Rahanpesun selvittelykeskus ylläpitää rahanpesurekisteriä, jonka tietojen käsittelyä koskevat muutosehdotukset ovat tarpeen nykyisen oikeustilan selkeyttämiseksi tietojen keräämisen, tallettamisen, poistamisen ja luovuttamisen osalta. Ehdotetut täydennykset ja muutokset ovat välttämättömiä, jotta selvittelykeskus voi suorittaa tehokkaasti ja suhteellisuusperiaatetta noudattaen lakisääteiset velvoitteensa. Muutosehdotukset tukevat myös tietosuojasääntelyn noudattamisen varmistamista.

Muutosehdotukset lakiin rahanpesun selvittelykeskuksesta (445/2017, RAP-laki)

3 § 3 momentti

Kohta 17)

RAP-lain 3 § 3 momentin 17) kohtaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että rahanpesurekisteriin voitaisiin tallettaa valokuva, jota on käsitelty teknisiä tunnistusmenetelmiä hyödyntäen, jos se on asian käsittelyn kannalta välttämätöntä.

Lisäys laajentaisi nykyistä lain sanamuotoa, jonka mukaan rahanpesurekisteriin voidaan tallettaa henkilön valokuva. Teknisten tunnistusmenetelmien hyödyntäminen tulee vahvistaa lain tasolla, sillä kyseinen tekninen käsittely tekee valokuvasta biometrisen tiedon, joka puolestaan on erityinen henkilötieto. Valokuvan tekninen käsittely voi tarkoittaa käytännössä muun muassa valokuvan prosessointia poliisin Kastu-kasvontunnistusjärjestelmän avulla, jonka tarkoituksena on löytää osumia ristiinvertailuaineistosta. Kyseinen erityisten henkilötietojen käsittely on välttämätöntä rahanpesun selvittelykeskuksen lakisääteisten tehtävien asianmukaiseksi suorittamiseksi. HE-luonnoksen kohdassa "2.2.2. Biometristen tietojen käsittely" (s. 9) on perusteltu hyvin kyseiseen lainkohtaan esitettyä lisäystä. HE-luonnoksessa on tältä osin huomioitu Keskusrikospoliisin kommentit ja ehdotusta on pidettävä erittäin kannatettavana.

Kohta 18)

RAP-lain 3 § 3 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi 18) kohta, jonka mukaan rahanpesurekisteriin voitaisiin tallettaa epäilyttävän liiketoimen ilmoituksessa mainitun henkilön poliittinen mielipide tai uskonnollinen vakaumus, jos tallettaminen on asian käsittelyn kannalta välttämätöntä.

Kyseisten tietojen tallettaminen voi olla välttämätöntä esimerkiksi terrorismin rahoittamiseen liittyviä tapauksia selviteltäessä. Tietyn terroristiryhmän jäsenyydestä käy lähes poikkeuksetta ilmi henkilön poliittinen mielipide ja/tai uskonnollinen vakaumus. Koska terrorismin rahoittamisen estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja tutkintaan saattaminen kuuluvat rahanpesun selvittelykeskuksen lakisääteisiin tehtäviin, on HE-luonnoksessa esitetty lisäys välttämätön.

Ehdotetun lakitekstin sanamuotoon liittyen Keskusrikospoliisi pitää aiheellisena muuttaa muotoilua "henkilön poliittinen mielipide tai uskonnollinen vakaumus, jos sen tallettaminen on asian käsittelyn kannalta välttämätöntä." muotoon "henkilön poliittinen mielipide ja uskonnollinen vakaumus, jos sen tallettaminen on asian käsittelyn kannalta välttämätöntä. Saattaa olla niin, että joissain selvittelykokonaisuuksissa molemmat tiedot ovat välttämättömiä.

Kohta 19)

RAP-lain 3 § 3 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi 19) kohta, jonka mukaan rahanpesurekisteriin voitaisiin tallettaa henkilön etninen alkuperä, jos tallettaminen on asian käsittelyn kannalta välttämätöntä.

Etnisen alkuperän tallettaminen rahanpesurekisteriin voi olla välttämätöntä esimerkiksi silloin, kun henkilön epäillä osallistuneen tietyn terroristiryhmän toimintaan, jossa etnisyys on toimijoita vahvasti yhdistävä tekijä. Saman etnisen taustan jakavien terrorististen toimijoiden toimintatavat ja -ympäristöt eroavat toisistaan merkittävästi ja näin ollen myös niiden torjuntaa tehdään erilaisista lähtökohdista käsin.

HE-luonnoksen kohdassa "2.2.3. Muut erityiset henkilötietoryhmät" (s. 9-10) on perusteltu hyvin RAP-lain 3 § 3 momentin 18)- ja 19)-kohtiin esitetyjä lisäyksiä. HE-luonnoksessa on tältä osin huomioitu Keskusrikospoliisin kommentit ja ehdotuksia on pidettävä erittäin kannatettavina.

Edellä mainitut kolme kohtaa (17-19) liittyvät kaikki erityisten henkilötietojen käsittelyyn, joka on sallittua vain, jos käsittely on välttämätöntä käsittelytarpeiden kannalta. HE-luonnoksen kohdassa "Vaikutukset tietosuojan rahanpesurekisterin tietojen käsittelyssä" (s.30) on avattu perusteellisesti seikkoja, jotka vaikuttavat kyseisten erityisten henkilötietojen käsittelyyn. Lisäksi HE-luonnoksen kohdassa "7.2. Laki rahanpesun selvittelykeskuksesta" (s. 38->) on kuvattu erityisten henkilötietojen käsittelyyn liittyvät asianmukaiset suojoimet. HE-luonnoksessa on tältä osin huomioitu Keskusrikospoliisin kommentit ja ehdotuksia on pidettävä erittäin kannatettavina.

3 § 7 momentti

RAP-lain 3 § 7 momenttia ehdotetaan muutettavaksi rahanpesurekisterin tietojen osalta siten, että tietojen poistossääntöjen nykyinen sanamuoto:

"Ilmoitus ja sen tiedot poistetaan rahanpesurekisteristä kymmenen vuoden kuluttua rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen epäilyä koskevan merkinnän tekemisestä."

korvataan sanamuodolla:

"Rahanpesurekisteriin talletetut tiedot poistetaan rahanpesurekisteristä viimeistään sen kalenterivuoden lopussa, jolloin on kulunut kymmenen vuotta merkinnän tekemisestä, kuitenkin siten, että mikäli vastaanotetut tiedot on sisällytetty selvittelykokonaisuuteen, tiedot poistetaan viimeistään sen kalenterivuoden lopussa, jolloin on kulunut kymmenen vuotta selvittelykokonaisuuden avaamisesta."

HE-luonnoksen kohdassa "2.2.4. Tietojen poistaminen rahanpesurekisteristä" (s. 10) on perusteltu hyvin kyseiseen lainkohtaan esitettyä lisäystä, joka selkiyttäisi nykyistä oikeustilaa ja olisi tarkoituksenmukainen huomioiden Rahanpesun selvittelykeskuksen lakisääteiset tehtävät. HE-luonnoksessa on tältä osin huomioitu Keskusrikospoliisin kommentit ja ehdotuksia on pidettävä erittäin kannatettavina.

4 § 4 momentti

Säädökseen Rahanpesun selvittelykeskuksen oikeudesta saada, käyttää ja luovuttaa tietoa ehdotetaan lisättäväksi kohta, jonka mukaan:

"Tietoja saadaan luovuttaa Finanssivalvonnalle, jos tiedot ovat välttämättömiä luottolaitostoinnasta annetussa laissa (610/2014) säädettyjen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskin arvioimista edellyttävien tehtävien suorittamiseksi. Vastaavia välttämättömiä tietoja saadaan luovuttaa myös Euroopan keskuspankille sen hoitaessa luottolaitosten vakavaraisuusvalvontaan liittyvää politiikkaa koskevien erityistehtävien antamisesta Euroopan keskuspankille annetussa neuvoston asetuksessa (EU) N:o 1024/2013 tarkoitettuja tehtäviä."

Kyseinen lisäys perustuu Suomen kansainvälisiin velvoitteisiin, joita on avattu HE-luonnoksen kohdassa "2.2.5. Tietojen luovuttaminen Finanssivalvonnalle ja Euroopan keskuspankille" (s. 10). HE-luonnoksessa on tältä osin huomioitu Keskusrikospoliisin kommentit ja ehdotusta on pidettävä erittäin kannatettavana.

Keskusrikospoliisi pyytää kiinnittämään huomiota asian jatkovalmistelussa siihen, että rahanpesurekisterin tiedot ovat salassapidettäviä eikä rekisteröidyllä ole tarkastusoikeutta rekisterin muihin kuin 2 §:n 1 momentin 7 kohdassa tarkoitettuihin jäädyttämispäätöksiin liittyviin tietoihin. RAP-lain 3 luvun 6 §:n mukaan tietosuojavaltuutettu voi rekisteröidyn pyynnöstä tarkastaa rekisteröityä koskevien tietojen käsittelyn lainmukaisuuden henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain (1054/2018) 29 §:n mukaisesti. Asian jatkovalmistelussa on syytä pohtia keinoja, joilla pyritään varmistamaan, että rahanpesurekisteristä luovutettavat tiedot eivät päädy asianosaisjulkisuuden tai minkään muunkaan perusteen nojalla Finanssivalvonnan tai Euroopan keskuspankin kautta henkilölle, jota ilmoitus epäilyttävästä liike-toimesta koskee.

Laki ulkomaalaisten yritysostojen seurannasta 8 b §

Yritysostolakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 8 b §, jonka mukaan työ- ja elinkeinoministeriöllä ("TEM") olisi oikeus saada tietoja rahanpesurekisteristä silloin, kun se on välttämätöntä TEM:n yritysostolain 3 §:ssä säädettyjen tehtävien hoitamiseksi. Kyseiset tehtävät viittaavat ulkomaisten yritysostojen seurantaan ja vahvistamiseen. Yritysostolain 1 §:n mukaan lain tarkoituksena on turvata erittäin tärkeitä kansallisia etuja, joihin kuuluu muun muassa kansallisen turvallisuuden suojaaminen. Näin ollen TEM:n kyseinen tehtävä on yhdenmukainen RAP-lain 4 §:n 4 momentin kanssa, jonka

mukaan rahanpesurekisterin tietoja voidaan luovuttaa muun muassa kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi.

HE-luonnoksen kohdassa "7.3 Laki ulkomaalaisten yritystojen seurannasta" (s. 42) on kuvattu perusteellisesti ehdotetun pykälän taustaa, tarkoitusta ja erityiskysymyksiä, kuten asianosaisjulkisuuden rajoittamista.

Keskusrikospoliisi pitää tärkeänä, että asian jatkovalmistelussa kiinnitetään vielä nykyistä laajemmin huomiota tiedonluovutuksiin sovellettavaan tietosuojan sääntelykehikkoon siltä osin, että vaikka TEM:n lakisääteiset tehtävät sisältävät kansallisen turvallisuuden suojaamisen, niin TEM:iä ei ole säädetty rikosasioiden tietosuojalain soveltamisalan piiriin. Näin ollen TEM:n ei voitane katsoa kuuluvan rikosasioiden tietosuojalain soveltamisalan piiriin ja jää epäselväksi, minkä tietosuojasääntelyn nojalla Rahanpesun selvittelykeskus siirtää kansallisen turvallisuuden käyttötarkoituksessa tietoa TEM:lle. Eräs vaihtoehto olisi harkita rikosasioiden tietosuojalain soveltamisalan laajentamista kansallisen turvallisuuden suojaamisen käyttötarkoitukseen, riippumatta siitä mikä viranomaistaho tietoja käsittelee. Asian ongelmatiikkaa on avattu ansiokkaasti HE-luonnoksen kohdassa "Vaikutukset tietosuojaan" (s. 26).

Keskusrikospoliisi näkee aiheellisena pohtia asian jatkovalmistelussa myös muiden poliisin rekisterien kuin rahanpesurekisterin hyödyntämistä ulkomaisten yritystojen seurannassa ja vahvistamisessa. Esimerkiksi Patja-rekisterissä (poliisiasian tietojärjestelmä) voi olla tietoa, joka olisi välttämätöntä saattaa TEM:n tietoon yritystojen mukaisten tehtävien suorittamiseksi.

Kokonaisuutena arvioiden HE-luonnoksessa on yritystojen ehdotettujen muutosten osalta huomioitu Keskusrikospoliisin kommentit ja ehdotusta on pidettävä erittäin kannatettavana.

Tietojenvaihdon tehostaminen rahanpesun selvittelykeskuksen kanssa

Työryhmämuistiossa on todettu, että tiettyjä työryhmässä käsiteltyjä teemoja ei edistetä sääntelyn keinoin, vaan sopimalla asiaan osallisten tahojen kesken uusista toimintatavoista tai vanhojen toimintatapojen tehostamisesta. Eräs tällaisista teemoista on Tietojenvaihdon tehostaminen rahanpesun selvittelykeskuksen kanssa (Työryhmämuistion s. 38).

Muistion mukaan Rahanpesun selvittelykeskuksen ja rahanpesulain mukaisten valvojen yhteistyötä on kehitettävä edelleen. Valvojen olisi hyödyllistä saada tietoa säännöllisesti valvottaviensa tekemistä epäilyttävää liike-toimea koskevista ilmoituksista ja niiden perusteista. Työryhmämuistiossa on tältä osin huomioitu Keskusrikospoliisin kommentit ja ehdotusta on pidettävä erittäin kannatettavana. Selvittelykeskus ja valvojat ovat jo ryhtyneet toimenpiteisiin ehdotuksen toimeenpanemiseksi.

Työryhmämuistiossa (s. 39) on todettu niin ikään, että Rahanpesun selvittelykeskuksen ja ilmoitusvelvollisten välistä tiedonvaihtoa tulisi kehittää siitä näkökulmasta, että useat ilmoitusvelvolliset tarvitsevat enemmän viranomaisten ohjeistuksia siitä, kuinka käytännön tilanteissa voidaan havaita rahanpesua ja terrorismin rahoittamista. Lisäksi muistiossa on todettu,

että ilmoitusvelvollisten on tärkeää saada säännöllisesti käyttöönsä selaista ajankohtaista tietoa, jonka avulla oikein toimiminen olisi helpompaa. Myös epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen jättämisen jälkeistä käsittelyprosessia on suositeltu avattavaksi ilmoitusvelvollisten suuntaan, jotta he ymmärtäisivät paremmin rahanpesun ja sen esirikosten torjunnan kokonaiskuvaa.

Muistiossa suositetaan toimenpiteiksi muun muassa, että Rahanpesun selvittelykeskus valmistelee rahanpesu.fi-verkkosivustolle lisätietoa epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen käsittelystä ilmoituksen tekemisen jälkeen. Työryhmä on katsonut myös, että Rahanpesun selvittelykeskuksen tarjoamaa koulutusta on tarve kehittää edelleen, jotta se olisi entistä suunnitellumpaa, kohdennetumpaa ja käytännönläheistä. Työryhmämuistiossa on tältä osin huomioitu Keskusrikospoliisin kommentit ja ehdotusta on pidettävä erittäin kannatettavana. Selvittelykeskus tarjoaa jo nykyisellään mittavasti koulutuksia ilmoitusvelvollisille (esim. vuonna 2022 yli 30 kpl), mutta on silti sitoutunut edelleen kehittämään koulutustarjontaansa sekä laadullisesti että määrällisesti ja on jo ryhtynyt toimenpiteisiin kyseisten ehdotusten toimeenpanemiseksi.

Tietojenvaihdon tehostaminen ulosottolaitoksen kanssa

Niin ikään teema, jota on työryhmässä päätetty edistää muutoin kuin lain-säädännöllisesti, on tietojenvaihdon tehostaminen Ulosottolaitoksen kanssa (työryhmämuistion s.42). Työryhmä on päätenyt esittämään, että Rahanpesun selvittelykeskuksen ja ulosoton välisillä keskusteluilla tulisi kartoittaa sitä, voiko selvittelykeskus luovuttaa ulosotolle tietoja rahanpesu-rekisteristä rahanpesun, sen esirikosten tai terrorismin rahoittamisen estämiseksi, paljastamiseksi, selvittämiseksi tai tutkintaan saattamiseksi. Työryhmämuistiossa on tältä osin huomioitu Keskusrikospoliisin kommentit ja ehdotusta on pidettävä erittäin kannatettavana. Rahanpesun selvittelykeskus ja ulosottolaitos ovat jo aloittaneet yhteistyön kysymykseen liittyvien teemojen kartoittamiseksi.

Keskusrikospoliisin päällikkö
Poliisineuvos

Robin Lardot

Ylitarkastaja

Lotta Järvinen

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 21.08.2023 klo 14:00. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaimosta.

Tiedoksi

Poliisihallitus
Sisäministeriö